

та продовжують виконувати свої професійні обов'язки можуть взаємодіяти із медичними працівниками, які працюють на підконтрольній Україні території, що може мати потенційно небезпечні наслідки (перехід на біг ворога, обмін знаннями, спроби ввезти на територію України небезпечні медичні препарати, підбурювання до вчинення кримінальних правопорушень або до співучасті у них тощо).

Література:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76 «Деякі питання реалізації положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2023-%D0%BF#n14>

2. Міністерство оборони України: Запит щодо розбронювання медиків не є масовим і стосується лише точкового доукомплектування медичних підрозділів ЗСУ. URL: <https://mod.gov.ua/news/zapit-shhodo-rozbronyuvannya-medikiv-ne-ye-masovim-i-stosuyetsya-lishe-tochkovogo-doukomplektuvannya-medichnih-pidrozdiliv-zsu>

3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-80>

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОПОВІДАЧА ООН У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ МЕДІА

Боровик Людмила Андріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

член-кореспондент Міжнародної кадрової академії,

доцент кафедри кримінально-правових

та адміністративно-правових дисциплін

Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

ORCID ID: 0000-0002-8997-0577

Мандат Представника ОБСЄ з питань свободи засобів масової інформації було засновано 5 листопада 1997 року рішенням Постійної ради ОБСЄ на виконання рішення Лісабонського саміту глав держав і

урядів ОБСЄ, ухваленого у грудні 1996 року про створення цієї посади. У рішенні Постійної ради наголошується, що «свобода слова є фундаментальним і міжнародно визнаним правом людини та основоположною складовою демократичного суспільства, а вільні, незалежні й плюралістичні засоби масової інформації є необхідною передумовою існування відкритого суспільства та підзвітного врядування». Відповідно до цього рішення, Представник з питань свободи засобів масової інформації «спостерігатиме за відповідними подіями у сфері ЗМІ в усіх державах-учасниках і на цій основі, у тісній координації з чинним Головою, виступатиме за повне дотримання принципів та зобов'язань ОБСЄ щодо свободи слова та вільних засобів масової інформації і сприятиме їх реалізації» [0]. Функція Представника полягає у спостереженні за відповідними подіями у сфері ЗМІ в державах-учасниках ОБСЄ з метою раннього попередження про порушення свободи слова. Представник зосереджується на швидкому реагуванні на серйозні порушення принципів та зобов'язань ОБСЄ державами-учасниками. У разі серйозних проблем, спричинених, наприклад, перешкоджанням діяльності ЗМІ та несприятливими умовами праці для журналістів, Представник шукає прямих контактів з державою-учасницею та іншими залученими сторонами, оцінює факти та сприяє вирішенню питання. Ще одним завданням є допомога державам-учасникам шляхом пропаганди та сприяння повному дотриманню принципів та зобов'язань ОБСЄ щодо свободи слова та вільних ЗМІ. Допомога зазвичай надається у формі правового аналізу законодавства, організації конференцій та круглих столів, під час яких обмінюються та пропагуються передові практики, підготовки тематичних публікацій та посібників з питань свободи ЗМІ, а також проведення навчальних семінарів для представників ЗМІ та урядовців [0].

Представник з питань свободи ЗМІ виконує такі завдання: організація та управління командою RFoM, включаючи визначення порядку звітності, процедур, контроль за дотриманням термінів та проактивне планування діяльності Офісу; координація роботи Представника з інституціями ОБСЄ, польовими операціями, іншими міжнародними організаціями та міжнародними неурядовими медійними організаціями; координація діяльності з Генеральним секретарем та чинним Головою ОБСЄ, коли це необхідно; загальна відповідальність за бюджетні та кадрові питання, включаючи взаємодію з відповідними підрозділами Секретаріату; оцінка та реагування на основні політичні питання, процедури й практики з метою підвищення ефективності та посилення видимості RFoM; здійснення управлінського контролю за виконанням рішень і політик,

пов'язаних зі ЗМІ; ведення політичного календаря; контроль за дотриманням термінів та організація роботи Офісу таким чином, щоб Представник міг виконувати свій політичний мандат; перевірка та коментування пропозицій, поданих на розгляд Представника, включаючи складні та делікатні питання, що потребують прийняття рішень щодо функцій, структури та діяльності цієї незалежної інституції ОБСЄ; контроль за підготовкою та участь у написанні звітів Офісу, а також підтримання необхідних контактів із дипломатичними представництвами держав-учасниць ОБСЄ; розвиток і підтримка мережі контактів для забезпечення виконання широкого кола завдань, спираючись на значний дипломатичний і багатосторонній досвід, а також представлення Представника шляхом участі у зустрічах високого рівня від його/її імені, за потреби; виконання інших суміжних обов'язків за дорученням [0].

Варто також відзначити, що Представник здійснює візити до країн, оприлюднює заяви та готує тематичні звіти з таких питань, як безпека журналістів, регулювання мови ворожнечі та системи регулювання ЗМІ. Офіс співпрацює із зацікавленими сторонами, зокрема з Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, Європейським мовним союзом, Міжнародною федерацією журналістів, Комітетом захисту журналістів та національними радами з питань преси, з метою розроблення найкращих практик щодо конфіденційності джерел, акредитації журналістів і законодавства про доступ до інформації. Він контролює парламентські та виконавчі ініціативи в державах-учасниках, зокрема в Росії, Україні, Польщі, Угорщині, Туреччині та Азербайджані, і надає рекомендації щодо законопроектів, які стосуються дифамації, державної таємниці та надзвичайних повноважень [0]. До оперативних інструментів належать оприлюднення термінових звернень, подання висновків *amicus curiae* до таких судів, як Європейський суд з прав людини та національні конституційні суди, а також організація круглих столів за участю широкого кола зацікавлених сторін, зокрема представників Європейської комісії, Комісара Ради Європи з прав людини, Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин та неурядових організацій. Представник підтримує зв'язок із такими засобами масової інформації, як BBC, Deutsche Welle, Radio Free Europe/Radio Liberty, Al Jazeera та The New York Times, під час вирішення питань транснаціонального або транскордонного мовлення. Представник також публікує аналіз тенденцій щодо цифрових загроз, пов'язаних із такими компаніями, як Google, Meta Platforms і Twitter, а також з органами управління Інтернетом, такими як Інтернет-корпорація з присвоєння імен та номерів [0].

Тож, представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ (ПЗЗМ) працює на життєво важливому перетині свободи ЗМІ, демократії та безпеки. Незалежна журналістика зміцнює суспільний захист, пропонуючи раннє попередження та викриваючи ризики. В епоху повсюдної дезінформації захист свободи ЗМІ є важливим для ефективного стримування, зменшення впливу маніпуляцій, які можуть поляризувати громади та підірвати довіру. Сприяючи плюралістичній інформації, що становить суспільний інтерес, та медіаграмотності, ПЗЗМ ОБСЄ допомагає зміцнювати демократичну стійкість, забезпечуючи, щоб відкрите та надійне інформаційне середовище залишалося стабілізуючою силою навіть посеред складних викликів безпеки. Забезпечення журналістам безпечної роботи має вирішальне значення для сприяння плюралістичному медіасередовищу, ключовому елементу кожного демократичного суспільства. Відповідно до свого мандату, Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ тісно співпрацює з усіма державами-учасниками щодо виконання Рішення Ради міністрів ОБСЄ 3/18 щодо безпеки журналістів від 2018 року, в якому держави-учасниці зобов'язалися привести свої закони, політику та практику щодо свободи ЗМІ у повну відповідність зі своїми міжнародними зобов'язаннями та зобов'язаннями перед ОБСЄ [0].

Отже, діяльність Представника ОБСЄ з питань свободи засобів масової інформації є комплексним механізмом забезпечення реалізації зобов'язань держав-учасниць ОБСЄ у сфері свободи слова та свободи медіа. Виконуючи функції раннього попередження, моніторингу та оперативного реагування на порушення свободи ЗМІ, Представник сприяє своєчасному виявленню загроз демократичним цінностям і пошуку шляхів їхнього врегулювання шляхом діалогу та співпраці з державами-учасниками. Водночас його діяльність не обмежується реагуванням на порушення, а охоплює широкий спектр превентивних, консультативних та експертних заходів, зокрема аналіз законодавства, підготовку рекомендацій, проведення тематичних досліджень, організацію професійних заходів і розвиток міжнародної співпраці. Особливістю діяльності Представника є поєднання політичних, правових та організаційних інструментів, що дозволяє комплексно впливати на формування сприятливого середовища для функціонування незалежних і плюралістичних медіа. Через взаємодію з міжнародними організаціями, громадянським суспільством, журналістською спільнотою та державними органами Представник сприяє поширенню міжнародних стандартів свободи вираження поглядів, захисту журналістів, удосконаленню національного законодавства та зміцненню демократичної стійкості держав-учасниць.

Література:

1. Media Freedom Representative established / URL: <https://www.osce.org/who/timeline/1990s/14>
2. Director, Office of the Representative on Freedom of the Media / URL: <https://jobs.osce.org/vacancies/director-office-representative-freedom-media-vnsecp01411>
3. OSCE Representative on Freedom of the Media / URL: https://www.llmpedia.net/gpt-5-mini/OSCE_Representative_on_Freedom_of_the_Media.html
4. Media freedom and security. Supporting States through early warning, training and support / URL: <https://rfom.osce.org/fom/what-we-do>